

MASARYKOVA UNIVERZITA
FILOZOFICKÁ FAKULTA

**ZÁKLADY
MULTIKULTURNÍ VÝCHOVY**

Přednáška z předmětu
Společenskovědní základ

Přednášející: **doc. PhDr. Tomáš Čech, Ph.D.**

ENKULTURACE

- Součástí socializačního procesu, během něhož se původně neutrální a nekulturní novorozenec stane integrální součástí společnosti, jejíž kulturu přejímá.
- Enkultura je neukončený celoživotní proces (stejně jako socializace a výchova).

Diskuse na úvod

Není multikulturní výchova sama o sobě kontroverzní a nejde proti proudu?

- po tisíciletí se národy izolovaly od ostatních a najednou je tu vědecká disciplína, která se snaží naučit lidi žít spolu, brát ohledy na ostatní kultury, nebát se cizího,...
- možná proto je tak těžké probudit v lidech „multikulturního ducha“, naučit je se nebát jiného,...
- příkladem české prostředí a vedení k vlastenectví

MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA

- příprava na sociální, politickou a ekonomickou realitu prostřednictvím vzdělávacích programů
- **vede ke způsobilosti lidí chápat a respektovat jiné kultury** (migranti, příslušníci jiných národů, aj.)
- teorie v 50. a 60. letech – USA, vyhrcoené rasové a etnické problémy, západní Evropa, migrace
- MV ve školách a v mimoškolní a volnočasové sféře (v současnosti u nás...)
- **bojuje proti xenofobii a rasismu**

XENOFOBIE

- projev chování, který **spočívá v nedůvěře, odporu a nepřátelství ke všemu cizímu**
- forma strachu ze všeho neznámého, **především z cizinců** a všeho cizího (tedy z projevů odlišných kultur, zemí, náboženství, apod.), resp. všeho, co přichází z ciziny, případně co je (co pochází) mimo vlastní sociální útvar (skupinu, podnik, kmen, národ, stát apod.)
- tento strach může přejít až v **nenávisť**
- xenofobní chování je **založeno na rasových, etnických, kulturních a náboženských předsudcích**

RASISMUS

- **teorie a ideologie hierarchizující sociální skupiny podle rasového klíče**
- Jako politická ideologie **se snaží legitimizovat společenské nerovnosti** na základě biologických (rasových) rozdílů mezi lidmi
- v širokém slova smyslu je názor, že z představy, podle níž je lidstvo rozděleno na biologicky odlišné „rasy“, lze vyvodit politické či sociální důsledky a rozdíly
- tato teorie tvrdí, že odlišný vývoj různých lidských ras a etnik, podmíněný geografickou diverzitou, determinuje schopnosti a vlastnosti jejich jednotlivých příslušníků.
- v praxi pak tento názor v řadě případů vedl (či stále ještě vede) k rasové segregaci, veřejnoprávní nebo soukromoprávní diskriminaci, a ve výjimečných případech i k pokusům o vyvraždění nepřátelských skupin

MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA

Definice:

- **MV je příprava na sociální, politickou a ekonomickou realitu, kterou žáci prožívají v kulturně odlišných stycích s lidmi**
- MV má filozoficko-politický základ, filozoficky vychází **z multikulturalismu**, který je vymezován jako „**ideál harmonické koexistence odlišných kulturních a etnických skupin v pluralitní společnosti**“

Společenský cíl

- úsilí o **vytvoření pluralitní společnosti zahrnující množství sociokulturních skupin**
- soužití je založeno na pojmech
 - **respekt**
 - **tolerance**
 - **interkulturní výchova**
- tolerance a schopnost vzájemného porozumění
- důležitost mateřského jazyka

Modely soužití

- **asimilace** – proces, kdy minoritní skupina postupně přejímá zvyky a postoje majoritní společnosti
- **model „tavícího kotle“** – přijetí společných hodnot při zachování původních tradic a zvyků
- **kulturní pluralismus** – hledá na jedné straně podmínky a meze jejich pokojného soužití, zkoumá ale také nečekané výhody či přednosti takové kulturní rozmanitosti
- **multikulturalismus** – zastává stanovisko, že v jednom demokratickém státě mohou společně žít nejen jednotlivci, ale i skupiny s různou kulturou a zdůrazňuje prospěšnost kulturní rozmanitosti pro společnost a stát
- **integrace** → **inkluze** (současnost)

MIGRACE

- jde o **stěhování členů skupiny z jedné populace do druhé**
- staré jako lidstvo samo (stěhování národů 4. – 7. století)
- 1 imigrace x 2 emigrace x 3 reemigrace
- Důvody **politické, ekonomické, náboženské** (válka)

Migrant (definice OSN) – **člověk, který opustí zemi svého původu, překročí hranici a v nové zemi zůstává min. 1 rok** (překročení hranice)

Vybrané údaje

- 216 mil. migrantů – 3,6% ze světové populace
- top destinace: USA, Rusko, Německo
- populace některých států je tvořena z velké části migranty (Austrálie 25 %, Kanada 22 %, USA 14%, Německo 13 %, Francie 10 %, UK 11 %, Španělsko 15 %, 1/3 migrační komunity v rozvinutých zemích)
- uprchlíci – 16,3 mil. (do r. 2015)

NÁRODNOSTNÍ MENŠINY V ČR

- **národ**: je osobitě a uvědomělé kulturní a politické společenství, na jehož utváření mají největší vliv společné dějiny a společné území
- **národnost**: příslušnost jednotlivce k určitému etniku nebo národu
- **státní občanství**: zákon o nabývání a pozbytování státního občanství České republiky, č. 40/1993 Sb.

Národnostní menšina

- jde o osoby, které **trvale žijí na území ČR a jsou jejími občany**
- **sdílejí etnické, kulturní a jazykové znaky, odlišné od většiny obyvatel státu**
- projevují společné přání být považováni za národnostní menšinu v zájmu uchování a rozvíjení vlastní identity, kulturních tradic a mateřského jazyka
- mají dlouhodobý, pevný a trvalý vztah ke společenství žijícímu

Národnostní menšiny v ČR: Bulhaři, Chorvati, Maďaři, Němci, Poláci, Romové, Rusíni, Rusové, Řekové, Slováci, Srbové, Ukrajinci, dále Vietnamci, Mongolové, Číňani...

Práva národnostních menšin

- právo na svobodnou volbu národnostní menšiny
- právo na sdružování
- právo účasti na řešení záležitostí týkajících se národnostní menšiny
- právo na užívání jména příjmení v jazyce národnostní menšiny
- právo na užívání jazyka národnostní menšiny v úředním styku a před soudy
- právo na užívání jazyka národnostní menšiny ve věcech volebních
- právo na vzdělání v jazyce národnostní menšiny
- právo na rozvoj kultury příslušníků národnostních menšin
- právo na rozšiřování a přijímání informací v jazyce národnostní menšiny

ROMOVÉ V ČR

- v Evropě panovala představa o egyptském původu, podle srovnání dialektu pravděpodobně původ v Indii (3.-9. století)
- české území 13. - 14. století Staré letopisy české (1416)
- kovářství, hudba, věštecké, lidové léčitelství, handlířství,...tradiční romská řemesla
- pronásledování pro potulku - usídlení však nebylo místně akceptováno
- II. světová válka, protektorát, 90 % Romů obětí holocaustu (sběrné a koncentrační tábory)
- asimilační snahy - Romové objektem státní politiky, nemožnost rozhodování o vlastním osudu, kdy na jednu stranu jisté sociální jistoty, pracovní příležitosti,...
- ... na druhou stranu násilné zpřetrhání rodinných vazeb a tradičních hodnot

Statistika

- SL 2001 – 374 Romů v Brně
- SLDB 2011 – 166 Romů/ 305 JmK
- kvalifikované odhady 15 – 17 tisíc Romů
- nesourodé romské komunity

Problémové oblasti

- **bydlení**
- **nízká vzdělanostní úroveň**
- **nezaměstnanost** (závislost na sociálních dávkách)
- **sociální patologie** jako důsledek permanentní chudoby a neschopnosti přijmout normy majority

Bydlení

- obecná nespokojenost a extrémně nevhodné podmínky (byty, přeplněné, vlhké, plesnivé, neadekvátní nájemné,...)
- lokality hustě obydlené Romy, neudržované byty i okolí domů, nepodnětné prostředí
- v rizik. oblastech herny, zastavárny, bazary,...
- vytěšňovací mechanismy – restituce a privatizace bytového fondu
- systém přidělování obecních bytů – diskvalifikující kritéria a diferencované klíče, neprůhlednost hospodaření
- finanční nedostupnost na trhu s byty, předražené nájmy

Vzdělávání

- 4 ZŠ s většinovým zastoupením romských žáků (segregované vzdělávání);
- Brno: 19 romských asistentů pedagoga, z toho 3 v MŠ, 3 přípravné nulté ročníky;
- zlepšení situace v oblasti SŠ (podpůrné programy);
- spádovost škol podle bydliště;
- pokřivené přirozené prostředí;
- romské děti do zvláštních škol – dřívější praxe;
- nízká motivace ke vzdělávání;
- výchova dětí v romských rodinách;
- nízké sebevědomí Romů.

Nezaměstnanost

- nedostatečná kvalifikace
- zánik nekvalifikovaných pracovních míst – modernizace výroby i služeb
- konkurence levné pracovní síly z řad cizinců
- demotivující nastavení sociálního systému
- absence pracovních návyků

Sociálně patologické chování

- závislosti
- zvýšená kriminalita páchaná romskou populací
- zvýšená kriminalita páchaná na romské populaci
- prostituce

Co situaci zhoršuje

- nízká informovanost veřejnosti i úřadů
- Romství jako stigma
- romský problém nemá legitimitu
- striktní dodržování romských tradic
- striktní nedodržování romských tradic
- rovnoprávné postavení mužů a žen v romské rodině
- etnobyznys
- nevhodné aplikované vyrovnávací akce a nedomyšlená pozitivní diskriminace
